

การประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช*

CREATIVE MUSIC COMPOSITION “HOMRONG NAKHON SI THAMMARAT”

ธนาธิป คำทอง*, สุรสิทธิ์ ศรีสมุทร, ปาหนัน กฤษณมรณย์

Tanatip Kamthong*, Surasit Sreesamut, Panan Kritsanarom

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Fine and Applied Arts, Prince of Songkhla University, Songkhla Campus, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: bawclub2503@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราชจากอัตลักษณ์นครสามธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร ทฤษฎีแนวคิดการประพันธ์ และบริบทท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ บทเพลง ผลการวิจัยพบว่า การประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราชจากอัตลักษณ์นครสามธรรม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สารัตถะเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางมรดกและวัฒนธรรม มีภูมิหลังทาง ประวัติศาสตร์ เป็นเมืองศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในภาคใต้ และมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ จึงได้รับขนานนามว่า “นครสามธรรม” ได้แก่ นครแห่งธรรมะ นครแห่งธรรมชาติ และนครแห่งศิลปวัฒนธรรม การประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช ได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) แนวคิดการประพันธ์ มี 3 ด้าน ดังนี้ ด้านธรรมะ ด้านธรรมชาติ และด้านศิลปวัฒนธรรม ใช้แนวคิดการตีความ และสร้างทำนอง เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) โครงสร้างทำนองและวิธีการประพันธ์ ได้แบ่งเป็น 3 ท่อน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ท่อน 1 มี 5 ช่วง ว่าด้วย นครแห่งธรรมะ ท่อน 2 ว่าด้วยนครแห่งธรรมชาติ มี 3 ช่วง และท่อน 3 ว่าด้วยนครแห่งศิลปวัฒนธรรม มี 3 ช่วง และมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ วิธีการประพันธ์ โน้ตทำนองหลัก การดำเนินทำนอง และหน้าทับ และต่อท้าย ด้วยเพลงมาร์ชนครศรีธรรมราช จบด้วยลงวา และ 3) การประมวลผลภาพสะท้อนที่มีต่อเพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช เป็นเพลงที่สะท้อนอัตลักษณ์นครสามธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำนองเพลงแต่ละส่วนไม่ยาวมากนัก และมีการวางลำดับทางสุนทรียะให้เพลงเริ่มต้นจากทำนองเรียบง่ายไปสู่ลีลาที่โลดโผน โดยมีการสอดแทรกดนตรี พื้นบ้านเข้ามาเป็นระยะทำให้มีลีลาที่แปลกใหม่ เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจิตวิญญาณของนครศรีธรรมราชได้ อย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: การประพันธ์, เพลงโหมโรง, นครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to compose a Homrong Nakhon Si Thammarat piece based on the identity of “Nakhon Sam Tham.” It is a qualitative study that draws upon documents, compositional theories, and local context in creating the musical piece. The research findings reveal that the composition of the Homrong Nakhon Si Thammarat based on the identity of Nakhon Sam Thamm is divided into three parts: the essence of Nakhon Si Thammarat, a province rich in heritage and culture, with a historical background as a spiritual center for Buddhists in

*Received May 12, 2025; Revised June 4, 2025; Accepted June 9, 2025

Southern Thailand and abundant natural resources. Thus, it has been dubbed “Nakhon Sam Tham,” which consists of Nakhon of Dhamma, Nakhon of Nature, and Nakhon of Arts and Culture. The composition is divided into three components: 1) Compositional Concepts-Consisting of three aspects: Dhamma, Nature, and Arts and Culture. These aspects are interpreted and developed into melodic lines that reflect the unique identity of Nakhon Si Thammarat. 2) Melodic Structure and Compositional Method-Divided into three sections and four stages: Section 1 contains five segments, representing the Nakhon of Dhamma; Section 2 has three segments, representing the Nakhon of Nature; and Section 3 includes three segments, representing the Nakhon of Arts and Culture. The four compositional stages are: Compositional method, central melodic motifs, melodic development, and rhythmic patterns Nha-Thap, followed by the March Nakhon Si Thammarat and Long-wa and 3) Interpretation and Reflections on the Homrong Nakhon Si Thammarat-This final part reflects the identity of Nakhon Sam Tham as embedded in Nakhon Si Thammarat. Each melodic section is relatively short and aesthetically structured, to begin with a simple melody that gradually intensifies in rhythmic and melodic complexity. Elements of Southern Thai folk music are interwoven throughout, creating a fresh and distinctive musical character that effectively conveys the spirit of Nakhon Si Thammarat.

Keywords: Composition, Homrong, Nakhon Si Thammarat

บทนำ

เพลงไทยแต่เดิมถูกสร้างสรรค์ขึ้นหลายประเภทโดยบรมครูดนตรีไทยเพื่อใช้ในพิธีมงคล และพิธีอวมงคลต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีบทเพลงไทยที่ใช้บรรเลงเฉพาะโอกาสหรือเพื่อประชันแข่งขัน เช่น เพลงหน้าพาทย์ เพลงเรื่อง เพลงเกร็ด และเพลงโหมโรง เป็นต้น โดยเฉพาะเพลงโหมโรงนั้นมีความสำคัญในการเปิดพิธีหรือการแสดงเพื่อประกาศการเริ่มต้นงาน (ราชบัณฑิตสถาน, 2540) ซึ่งเพลงโหมโรงก็เป็นเพลงประเภทหนึ่งที่มีลักษณะบ่งบอกว่า เป็นเพลงนำของพิธีต่าง ๆ เพราะตามประเพณีการบรรเลงดนตรีไทยจะต้องเริ่มด้วยโหมโรงเสียก่อน (เกษม โพนกุล, 2554) เช่น พิธีทางศาสนา พิธีเจริญพระพุทธมนต์ พิธีทำบุญบ้าน วันเกิด หรือถวายภัตตาหาร เพลงโหมโรงยังช่วยให้นักดนตรีเตรียมความพร้อม และมีคุณค่าทางจิตใจในแง่ความเชื่อ เป็นการแสดงความเคารพบรมครูดนตรี และอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อนึ่งเพลงโหมโรงนี้ยังเป็นการบรรเลงเพื่อเชิดชูอนุสรณ์สถาน เพื่อสื่อให้เห็นถึงความสำคัญของสถานที่ เช่น เพลงโหมโรงมหาราช เพลงโหมโรงเทิด ส.ธ. เพลงโหมโรงเจริญศรีอยุธยา และเพลงโหมโรงรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันมีการแต่งเพลงโหมโรงเพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์และสร้างอัตลักษณ์ประจำสถาบันมากขึ้น เช่น โหมโรงพริบพรี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นเพลงประเภทโหมโรงเสภาใช้บรรเลงทั้งในงานประจำปี และงานที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดเพชรบุรี เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมกิจกรรมของจังหวัดเพชรบุรี อีกทั้งเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้กับวงดนตรีไทยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (ปราชญา สายสุข, 2565)

ข้อมูลข้างต้นทำให้ทราบว่าเพลงโหมโรงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวงการศิลปวัฒนธรรมไทย ทั้งมีประโยชน์ต่อสังคมในการสร้างอัตลักษณ์ ค่านิยมอันดีงาม และสามารถใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น จากรายงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2566 - 2570 เมืองนครศรีธรรมราชมีความโดดเด่นเป็นเมืองสามธรรมอันได้แก่ เมืองแห่งธรรมะ เมืองแห่งธรรมชาติ และเมืองแห่งศิลปวัฒนธรรม (ถนอม พูลวงศ์, 2550) จากคุณค่าดังกล่าวผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลงที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของตน คือ โหมโรงนครศรีธรรมราช เพื่อถ่ายทอดอัตลักษณ์ของเมืองผ่านเสียงดนตรี โดยศึกษาประวัติศาสตร์ สังคม ศาสนา วัฒนธรรม และทรัพยากร

ธรรมชาติของนครศรีธรรมราช เมืองที่มีความโดดเด่นทั้งในฐานะเมืองแห่งธรรมะ ธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรม หรือที่เรียกว่า “นครสามธรรม”

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การประพันธ์เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนครศรีธรรมราชทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และศิลปะ การละเล่น สนับสนุนองค์ความรู้เพื่อประยุกต์ใช้และนำความรู้ที่นำมาต่อยอดในการนำเสนออัตลักษณ์ “นครสามธรรม” ของเมืองนครศรีธรรมราช เกี่ยวกับสาระสำคัญของเมืองนครศรีธรรมราช ประพันธ์เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช และประมวลผลภาพสะท้อนที่มีต่อเพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราชผ่านการประพันธ์เพลงใหม่โรจนโดยผานคนตรีไทย กับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้เป็นแกนหลักของทำนองในแต่ละช่วงของเพลง ซึ่งผู้วิจัยตั้งใจให้เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช นี้เป็นต้นแบบในการใช้เพลงใหม่โรจนเป็นสื่อส่งเสริมท้องถิ่น ซึ่งถ้าหากจังหวัดนครศรีธรรมราชมีเพลงใหม่โรจนสำหรับใช้ในพิธีการของจังหวัดก็อาจมีส่วนในการนำร่องเป็นแบบอย่างแก่จังหวัดอื่น ๆ ได้ปฏิบัติตาม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประพันธ์เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราชจากอัตลักษณ์นครสามธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความจากเอกสารและข้อมูลจริงตามปรากฏการณ์ของสภาพแวดล้อม ทั้งด้านความรู้สึนึกคิด ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ความหมาย ค่านิยม นัยสำคัญในการวิจัย และได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ด้วยกัน 3 แนวทาง คือ ศึกษาสาระสำคัญของนครศรีธรรมราช ประพันธ์เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช และประมวลผลภาพสะท้อนที่มีต่อเพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวผู้วิจัย ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัย มีบทบาทในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความข้อมูลที่ได้จากเอกสารและบริบทที่เกี่ยวข้องโดยระหว่างจัดทำข้อมูลหากข้อมูลมีความคลาดเคลื่อน ผู้วิจัยใช้วิธีการซ่อมข้อมูลด้วยการศึกษาเพิ่มเติม และด้วยการปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ สำหรับใช้ในการประพันธ์เพลงตามขั้นตอนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับเมืองนครศรีธรรมราช ในประเด็นประวัติความเป็นมา สภาพสังคมด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านศาสนาวัฒนธรรมประเพณี ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านศิลปะ การละเล่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด คำขวัญประจำจังหวัด เพลงมาร์ชประจำจังหวัด และอัตลักษณ์นครสามธรรม รวมทั้งได้นำประสบการณ์ส่วนตัวที่ผู้วิจัยมีภูมิรู้ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีโอกาสสัมผัสวิถีทางวัฒนธรรมตั้งแต่กำเนิด มาสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อประยุกต์ใช้และนำความรู้ที่นำมาต่อยอดในการนำเสนอเพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช จากอัตลักษณ์ “นครสามธรรม” ของเมืองนครศรีธรรมราช โดยใช้ดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านภาคใต้เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินทำนองเพลงช่วงต่าง ๆ ตลอดเพลง ซึ่งมีกระบวนการศึกษา ค้นคว้าข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตามกรอบการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร มากำหนดกรอบแนวคิดตามอัตลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อเป็นแนวทางในการประพันธ์เพลงและนำอัตลักษณ์ “นครสามธรรม” ของเมืองนครศรีธรรมราชแต่ละด้านมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความเชิงอุปมาโวหารหาความเชื่อมโยงเพื่อใช้เป็นองค์ประกอบด้านคติธรรม พร้อมทั้งร้อยเรียงกระสวนทำนอง กระสวนจังหวะ และสำนวนกลอนเพลงให้สอดคล้อง

กับลักษณะของอัตลักษณ์ โดยมีขั้นตอนการประพันธ์ผลงานเพลง ดังนี้ 1) ขั้นตอนการประพันธ์ 1.1) กำหนดโครงสร้างเพลง เช่น ท่อนเพลง กลุ่มเสียงหลัก วรรคเพลง หน้าทับ โน้ตขึ้นต้น และอัตราจังหวะ เป็นต้น 1.2) กำหนดองค์ประกอบการบรรเลง เช่น กลวิธีการบรรเลง สำเนียงเพลง กลุ่มเสียงเครื่องดนตรี เป็นต้น 1.3) ประพันธ์ทำนองหลัก โดยเชื่อมโยงกระสวนทำนองกับกระสวนจังหวะที่ร้อยเรียงไว้ 1.4) ตกแต่งทำนองหลัก และกำหนดจังหวะหน้าทับแต่ละท่อนให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด 1.5) ประดับประดาโน้ตให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกันทั้งในและระหว่างท่อนเพลง 1.6) ตรวจสอบทำนองโดยการบรรเลงทำนองหลักพร้อมกับทำนองทางพื้น แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ 1.7) ประดิษฐ์ทางการบรรเลงตามวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด และ 1.8) ประสมวง กำหนดแนวจังหวะ ดำเนินการบันทึกเสียงและวิดีโอ 2) สังคีตลักษณ์ เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 3 ท่อน ดังนี้ ท่อนที่ 1 สื่อถึง “นครแห่งธรรมะ” มีสัดส่วนความยาว 12 จังหวะ, ท่อนที่ 2 สื่อถึง “นครแห่งธรรมชาติ” มีสัดส่วนความยาว 12 จังหวะ, ท่อนที่ 3 สื่อถึง “นครแห่งศิลปวัฒนธรรม” มีสัดส่วนความยาว 24 จังหวะ ออกเพลงมาร์ชประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช (เฉพาะทำนอง) และลงวา 3) จังหวะ ผู้วิจัยกำหนดใช้หน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะ 3 ชั้น กำกับจังหวะหลัก และกำหนดให้ใช้หน้าทับพื้นบ้านโนราห์กำกับจังหวะร่วมในบางช่วงของเพลงทุกท่อน 4) ทำนอง เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช ใช้บันไดเสียงทางเพียงอาบน โดยลักษณะทำนองประกอบด้วยทำนองทางกรอ ทำนองทางเก็บ ลูกล่อ ลูกขัด ลูกเหลื่อม และสำนวนเพลงพื้นบ้านภาคใต้ 5) การเรียบเรียงเสียงประสาน ผู้วิจัยกำหนดวงดนตรีในการเรียบเรียงทำนองเพลง โดยนำเครื่องดนตรีในกลุ่มวงปี่พาทย์กับเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ (วงเครื่องห้าโนรา) มาบรรเลงร่วมกัน เพื่อได้ถ่ายทอดอัตลักษณ์เพลงโหมโรงตามวิถีดนตรีไทยที่แฝงไว้ซึ่งอรรถรสดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี และเครื่องเป่า ดังนี้ 5.1) เครื่องดนตรีไทยกลุ่มปี่พาทย์ ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ กลองแขก และเครื่องกำกับจังหวะ และ 5.2) เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ (วงเครื่องห้าโนรา) ได้แก่ ปี่ได้ ทับ และกลองตุ๊ก

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

การประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราชจากอัตลักษณ์นครสามธรรม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สารัตถะ เมืองนครศรีธรรมราช การประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช และการประมวลผลภาพสะท้อนที่มีต่อเพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช มีรายละเอียด ดังนี้

สารัตถะเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน เป็นเมืองศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในภาคใต้ของประเทศไทย รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ล้วนเป็นปัจจัยหล่อหลอมให้ชาวนครศรีธรรมราชถือปฏิบัติในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างหลากหลาย โดยเมืองนครศรีธรรมราชได้รับขนานนามว่า “นครสามธรรม” ได้แก่ 1) นครแห่งธรรมะ ซึ่งคำกล่าวนี้เป็นภาพลักษณ์เรื่องคติความเชื่อของชาวนครศรีธรรมราชที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางที่สำคัญ ผวนวกกับการมีพระบรมธาตุเจดีย์ที่ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประดิษฐานอยู่กลางเมืองรวมถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงการตั้งมั่นของพระพุทธศาสนาในดินแดนแห่งนี้ก็ยิ่งทำให้เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนาหรือธรรมะอย่างแท้จริง ซึ่งอย่างไรก็ดีแม้พระพุทธศาสนาจะเป็นความเชื่อที่สำคัญของเมืองนครศรีธรรมราชดังกล่าวแล้ว หากแต่ในวิถีชีวิตของชาวมืองนครศรีธรรมราช พบว่า มีการผสมผสานระหว่างผู้คนหลายศาสนา อันได้แก่ พื้น้องชาวมุสลิม พราหมณ์ ฮินดู คริสต์ รวมถึงชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นเมืองแห่งพหุวัฒนธรรมที่ผู้คนหลากหลายเชื้อชาติศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวสามัคคีและมีความสุข นอกจากนี้ สิ่งที่ควบคู่กับ

ศาสนาของชาวนครศรีธรรมราชก็คือประเพณีสำคัญทางศาสนา เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ หรือแต่เดิม เรียกว่า “แห่พระภูขึ้นธาตุ” เป็นประเพณีที่พุทธศาสนิกชนร่วมกันแห่ผ้าที่ร่วมกันบริจาคเงินตามกำลังศรัทธามาเย็บต่อกันไปห่มองค์พระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ในวันมาฆบูชาและวันวิสาขบูชา ถือเป็นประเพณีที่เก่าแก่ที่ชาวนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียงร่วมถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ด้วยต่างก็ยึดถือองค์พระบรมธาตุเจดีย์เป็นเสมือนตัวแทนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นับเป็นประเพณีที่รวมความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาหล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียวกันของพุทธศาสนิกชน 2) นครแห่งธรรมชาติ นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีทั้งป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา และทะเลที่งดงาม เป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญของภาคใต้ ด้วยภูมิประเทศที่หลากหลายทำให้เมืองนครศรีธรรมราชแห่งนี้เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ และอากาศเหมาะแก่การทำเกษตรและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ นครศรีธรรมราชมีพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะป่าที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาลง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของจังหวัด ป่าเขาลงเต็มไปด้วยพันธุ์ไม้หายาก สัตว์ป่านานาชนิด และน้ำตกที่สวยงาม เช่น น้ำตกกรุงชิง น้ำตกอ้ายเขียว และน้ำตกพรหมโลก ป่าแห่งนี้ไม่เพียงแต่เป็นปอดของภาคใต้แต่ยังช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศให้คงอยู่ ดังเช่น หมู่บ้านคีรีวงเป็นชุมชนที่โอบล้อมไปด้วยภูเขา หนึ่งในนั้น คือ เขาหลวงนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ มีคลองท่าดีเป็นคลองสายหลักที่ไหลผ่านหมู่บ้านทำให้เห็นบรรยากาศและทัศนียภาพของชุมชนที่โอบล้อมด้วยธรรมชาติ และยังมีอากาศบริสุทธิ์จนได้รับการขนานนามว่า “เมืองแห่งโอโซน” แห่งแดนใต้ 3) นครแห่งศิลปวัฒนธรรม นครศรีธรรมราชมีมรดกทางวัฒนธรรมมากมายหลายแขนง อาทิ ด้านหัตถศิลป์ ด้านนาฏศิลป์ ด้านวรรณศิลป์ ด้านวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ทั้งด้านคติความเชื่อ ประเพณี ศิลปการแสดง การละเล่น สำเนียงภาษา อาหาร สิ่งเหล่านี้ล้วนบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราช ด้วยเหตุนี้การประพันธ์เพลงใหม่โรจน์นครศรีธรรมราชจึงจำเป็นต้องศึกษาบริบทของจังหวัดนครศรีธรรมราชรวมถึงอัตลักษณ์นครสามธรรม เพื่อทบทวนความรู้ สร้างความเข้าใจ และเปิดมุมมองจากประสบการณ์ในอดีต ซึ่งสิ่งนี้ได้นำมาซึ่งความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญา เกิดความหวงแหนในมรดกนี้และเกิดแรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลงใหม่โรจน์นครศรีธรรมราชเพื่อสร้างภาพลักษณ์รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรมเมืองนครให้มีบทเพลงที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

การประพันธ์เพลงใหม่โรจน์นครศรีธรรมราช ได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ แนวคิดการประพันธ์ โครงสร้างทำนองและวิธีการประพันธ์ และ วงดนตรีเครื่องดนตรีและบทบาทการบรรเลง

1. แนวคิดการประพันธ์ มี 3 ด้าน ดังนี้ 1.1) ด้านธรรมะ ประกอบด้วย เกรีน พระบรมธาตุเจดีย์ แห่ผ้าขึ้นธาตุ ขนหลังไหลและรวมใจชาวนคร 1.2) ด้านธรรมชาติ ประกอบด้วย ธารเขาลง กรุงชิง ผนแสนท่า และ 1.3) ด้านศิลปวัฒนธรรม ใช้แนวคิด การตีความ และการสร้างทำนอง เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสรุปแนวคิดการประพันธ์เพลงใหม่โรจน์นครศรีธรรมราช

การประพันธ์เพลง	ท่อน 1	ท่อน 2	ท่อน 3
แนวคิด	ประพันธ์เพลงเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ด้านธรรมะของจังหวัดนครศรีธรรมราช	ประพันธ์เพลงเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ด้านธรรมชาติของจังหวัดนครศรีธรรมราช	ประพันธ์เพลงเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 แสดงสรุปแนวคิดการประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช (ต่อ)

การประพันธ์เพลง	ท่อน 1	ท่อน 2	ท่อน 3
การตีความอัตลักษณ์	1. เกริ่น	1. ธารเขาหลวง	1. พากย์หนัง
	2. พระบรมธาตุเจดีย์	2. น้ำตกกรุงชิง	2. โนรา
	3. แห่ผ้าขึ้นธาตุ	3. ฝนแสนห่า	3. ลายถม
	4. ขนหลังไหล		
	5. รวมใจชาวนคร		
การสร้างทำนอง	1. ตีความจากลักษณะขององค์พระบรมธาตุเจดีย์	1. ตีความจากความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าแห่งอุทยานแห่งชาติเขาหลวง	1. ตีความจากหนังตะลุง ศิลปะการเล่นเงาของชาวนครศรีธรรมราช
	2. ตีความจากประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา	2. ตีความจากลักษณะน้ำตกกรุงชิง	2. ตีความจากการแสดงโนรา ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นหัวใจของชาวนคร
	3. ตีความจากความศรัทธาของผู้คนชาวนครที่เดินทางมาร่วมประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ	3. ลักษณะสายน้ำที่ชุ่มฉ่ำ	3. ตีความจากลวดลายงานหัตถศิลป์ถนอม

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า แนวคิดการประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช เพลงท่อน 1 ใช้แนวคิดมุ่งเน้นการถ่ายทอดและสื่อความหมายในด้านประเพณีท้องถิ่นและสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา เช่น การใช้ลักษณะขององค์พระบรมธาตุเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ในการตีความเพื่อสร้างทำนอง ถ่ายทอดประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และสื่อถึงความศรัทธาของผู้คนชาวนครที่มีต่อพระพุทธศาสนา การตีความอัตลักษณ์ด้านธรรมชาติของเมืองนครศรีธรรมราชผู้วิจัยร้อยเรียงสัญลักษณ์ออกเป็น 5 อย่าง ได้แก่ เกริ่น (พรรณนาถึงวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร) พระบรมธาตุเจดีย์ แห่ผ้าขึ้นธาตุ ขนหลังไหล และรวมใจชาวนคร ตีความสัญลักษณ์เหล่านี้เพื่อหาความเชื่อมโยงสู่การสร้างทำนอง ซึ่งการสร้างทำนอง ผู้วิจัยกำหนดการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงหรือโน้ตได้ระดับเสียงเรียงกันจากเสียงต่ำสู่เสียงสูง ใช้แนวจังหวะช้าเพื่อสื่อถึงความสงบและความศักดิ์สิทธิ์ กำหนดให้ทำนองเพลงไล่เรียงไปมาจากซ้ายไปขวาเหมือนการเดินทางเวียนทักษิณาวรรตเป็นทำนองที่ไล่เรียงอย่างเรียบง่าย กำหนดให้โน้ตหรือทำนองมีความสลับซับซ้อนขึ้นด้วยการสลับเสียงหรือไล่เรียงโน้ตให้ถี่ขึ้น ใช้จังหวะที่สอดคล้องประสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านเพื่อแสดงความหลากหลายของผู้คน กำหนดให้โน้ตหรือทำนองบรรเลงสลับสับเปลี่ยนถี่ยิ่งขึ้น และกำหนดให้มีลักษณะทำนองคล้ายอาภักภิการขยับเดินของผู้คนแสดงถึงความศรัทธาของผู้คนที่มีต่อพระบรมธาตุเจดีย์ เพลงท่อน 2 ใช้แนวคิดในการประพันธ์เพลงเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ด้านธรรมชาติของจังหวัดนครศรีธรรมราชในเชิงคุณค่า ความงดงาม และความสำคัญของธรรมชาติที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ใช้ธรรมชาติของน้ำตกกรุงชิงเป็นสัญลักษณ์ในการตีความเพื่อสร้างทำนอง ถ่ายทอดความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าแห่งอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และสื่อถึงลักษณะสายน้ำที่ชุ่มฉ่ำ การตีความอัตลักษณ์ด้านธรรมชาติของเมืองนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยร้อยเรียงสัญลักษณ์ออกเป็น 3 อย่าง ได้แก่ ธารเขาหลวง น้ำตกกรุงชิง และฝนแสนห่า ตีความสัญลักษณ์เหล่านี้เพื่อหาความเชื่อมโยงสู่การสร้างทำนอง ซึ่งการตีความทำนอง ผู้วิจัยกำหนดให้การเคลื่อนที่ของทำนองหรือโน้ตบรรเลงในลักษณะม้วนเสียงลงที่ละกลุ่มเสียงตามลำดับและกระชั้นจังหวะเล็กน้อยคล้ายลักษณะน้ำไหลกระทบแก่งหิน กำหนดให้โน้ตหรือทำนองม้วนลงเป็นกลุ่มทำนองหลายกลุ่มต่อกันเหมือนชั้นของน้ำตกที่ไหลลงมา รวมถึงกำหนดให้โน้ตหรือทำนองกระชั้นจังหวะและบรรเลงด้วยวิธีการเหลื่อมจังหวะ เพลงท่อน 3 ใช้แนวคิดการประพันธ์เพลงที่สะท้อนอัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ผสมผสานศิลปวัฒนธรรมเข้ากับท่วงทำนองเพื่อเชิดชูความภาคภูมิใจในความเป็นนครศรีธรรมราช เช่น เล่าเรื่องผ่านท่วงทำนอง

ที่สะท้อนถึงหนังตะลุง ศิลปะการเล่นเงาของชาวนครศรีธรรมราช ถ่ายทอดจังหวะและลีลาที่สะท้อนการแสดงโนรา ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นหัวใจของชาวนคร และสื่อถึงภูมิปัญญาของช่างฝีมือในงานหัตถศิลป์ถนอมซึ่งเป็น อัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช การตีความอัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมเมืองนครศรีธรรมราชผู้วิจัยร้อย เรียงสัญลักษณ์ออกเป็น 3 อย่าง ได้แก่ พากย์หนัง โนรา และลายถม ตีความสัญลักษณ์เหล่านี้เพื่อหาความเชื่อมโยง สู่การสร้างทำนอง การตีความทำนอง ผู้วิจัยกำหนดให้การเคลื่อนที่ของทำนองหรือโน้ตบรรเลงในลักษณะถามตอบกัน กล่าวคือ กำหนดให้ทำนองวรรคหน้าเล่นอย่างหนึ่งและกำหนดให้ทำนองวรรคหลังเล่นอีกอย่างหนึ่งในระยะเวลา ใกล้เคียงกันคล้ายการสนทนาถามตอบของรูปหนังหรือตัวละครในหนังตะลุง นอกจากนี้ผู้วิจัยนำทำนองเพลงสวด ร้อยมาประดับประดาโน้ตให้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น 1 เท่าตัว เพื่อเสริมอรรถรสและความคุ้นชินในการฟังเพลงไทย สำเนียงใต้ และสุดท้ายกำหนดให้โน้ตหรือทำนองไล่เรียงซับซ้อนด้วยวิธีการกระชั้นจังหวะ เหลื่อมจังหวะ เป็นต้น เพื่อให้ทำนองเป็นไปตามลักษณะของการเดินลวดลายถม

2. โครงสร้างทำนองและวิธีการประพันธ์ ได้แบ่งเป็น 3 ท่อน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ท่อน 1 มี 5 ช่วง ว่าด้วย นครแห่งธรรมะ ท่อน 2 ว่าด้วยนครแห่งธรรมชาติ มี 3 ช่วง และท่อน 3 ว่าด้วยนครแห่งศิลปวัฒนธรรม มี 3 ช่วง และมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิธีการประพันธ์ 2) โน้ตทำนองหลัก 3) การดำเนินทำนอง และ 4) หน้าทับ และต่อท้าย ด้วยเพลงมาร์ชนครศรีธรรมราช และลงวา แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงโครงสร้างทำนองและวิธีการประพันธ์

ท่อนที่	ช่วงที่ 1	ช่วงที่ 2	ช่วงที่ 3	ช่วงที่ 4	ช่วงที่ 5
1. นครแห่งธรรมะ	เกริ่น	พระบรมธาตุเจดีย์	แห้วขึ้นธาตุ	ชนหลังไหล	รวมใจชาวนคร
ความยาว	2 จังหวะ	2 จังหวะ	2 จังหวะ	4 จังหวะ	2 จังหวะ
หน้าทับ	หน้าทับสองไม้	หน้าทับสองไม้	หน้าทับสองไม้	หน้าทับ คอนเหิน	หน้าทับสองไม้
กลุ่มเสียง	ดรัมXซลX	ดรัมXซลX	ดรัมXซลX	ดรัมXซลX	ดรัมXซลX
2. นครแห่งธรรมชาติ	ธารเขาหลวง	กรุงชิง	ผ่นแสนห้า		
ความยาว	4 จังหวะ	2 จังหวะ	6 จังหวะ		
หน้าทับ	หน้าทับสองไม้	หน้าทับกินรี เล่นน้ำ	หน้าทับสองไม้		
กลุ่มเสียง	ดรัมXซลX	ดรัมXซลX	ดรัมXซลX		
3. นครแห่งศิลปวัฒนธรรม	พากย์หนัง	โนรา	ลายถม		
ความยาว	5 จังหวะ	6 จังหวะ	13 จังหวะ		
หน้าทับ	หน้าทับลูกหมด	หน้าทับโนรา	หน้าทับแขก		
กลุ่มเสียง	ฟลุตXดรัมX	ซลทXดรัมX	ฟลุตXดรัมX		
มาร์ชนคร	ดรัมXซล	ดรัมXซลX	ดรัมXซลX		
ลงวา					

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างทำนองและวิธีการประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช ท่อนที่ 1 นครแห่งธรรมะ 1) วิธีการประพันธ์ ช่วงที่ 1 - ช่วงที่ 5 มีความแตกต่างกันในประเด็นการตีความคือ ช่วงที่ 1 กับ ช่วงที่ 2 ตีความจากลักษณะของโบราณสถานเช่นความสูงต่ำหรือคั้งมนขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ ที่เป็นสัจจะความจริงและจับต้องได้ ส่วนช่วงที่ 3 - ช่วงที่ 5 ตีความจากอากัปกริยาของผู้คน 2) โน้ตทำนองหลัก นำเสนอด้วยโน้ตฆ้องวงใหญ่แบ่งมือซ้าย - ขวา บริบททำนองช่วงที่ 1 - ช่วงที่ 5 สรุปได้ว่าเป็นกลุ่มเสียง โด เร มี ซอล ลา โดยในช่วงที่ 3 กับช่วงที่ 4 มีการใช้เสียงจรคือเสียงฟากับเสียงที ซึ่งแตกต่างจากช่วงที่ 1, 2, 5 เล็กน้อย 3) การดำเนินทำนอง ช่วงที่ 1 ใช้เทคนิคการสับัดกับการกรอเสียงยาว ช่วงที่ 2 ใช้เทคนิคการกรอเสียงยาว ช่วงที่ 3

ใช้เทคนิคการบรรเลงเก็บ กรอเสียงสั้น และการหยุดเสียง ช่วงที่ 4 ใช้เทคนิคการบรรเลงเก็บ ช่วงที่ 5 ประกอบด้วย เทคนิคการบรรเลงเก็บ โดยแนวจังหวะจะค่อย ๆ ขยับจากแนวช้าแล้วกระชับในช่วงปลาย และ 4) หน้าทับ ใช้หน้าทับสองไม้ 3 ชั้นในช่วงที่ 1, 2, 3, และ 5 ส่วนช่วงที่ 4 จังหวะแรกใช้หน้าทับคอนเหินซึ่งเป็นหน้าทับพื้นบ้านภาคใต้ มี 2 รูปแบบ ส่วนช่วงที่ 4 จังหวะที่สองใช้หน้าทับสองไม้เช่นเดิม ตอนที่ 2 นครแห่งธรรมชาติ 1) วิธีการประพันธ์ ช่วงที่ 1 - ช่วงที่ 3 มีความเหมือนกันในประเด็นการตีความคือ ช่วงที่ 1 - ช่วงที่ 3 ตีความจากลักษณะการเคลื่อนที่ของสายน้ำซึ่งเป็นสิ่งสามารถนึกภาพตามได้ง่าย โดยลักษณะทำนองส่วนใหญ่มีการเคลื่อนที่ขึ้นลงและกระชั้นจังหวะเหมือนกันทั้ง 3 ช่วงทำนอง 2) โน้ตเป็นกลุ่มเสียง โด เร มี ซอล ลา และมีการใช้เสียงจระเข้เสียงทีในช่วงที่ 3 ผ่นแสนท่า 3) การดำเนินทำนอง ช่วงที่ 1 ใช้เทคนิคการบรรเลงลูกล่อลูกเลื่อมและกระชั้นจังหวะ ช่วงที่ 2 ใช้เทคนิคการบรรเลงที่เรียบง่ายมีการกระชั้นจังหวะเล็กน้อย ส่วนช่วงที่ 3 เน้นหนักที่เทคนิคการเลื่อมกระชั้นจังหวะซึ่งแนวจังหวะเร็วขึ้นกว่าทุกช่วงที่ผ่านมา และ 4) หน้าทับ ใช้หน้าทับสองไม้ 3 ชั้นในช่วงที่ 1 กับช่วงที่ 3 ส่วนช่วงที่ 2 ใช้หน้าทับกินรีเล่นน้ำ ซึ่งเป็นหน้าทับพื้นบ้านภาคใต้ ตอนที่ 3 นครแห่งศิลปวัฒนธรรม 1) วิธีการประพันธ์ ช่วงที่ 1 - 3 มีความเหมือนและต่างกันในประเด็นการตีความสร้างทำนอง โดยช่วงที่ 1 กับช่วงที่ 2 มีการนำทำนองเพลงพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้หรือเป็นส่วนหนึ่งในการประพันธ์ในขณะที่ช่วงที่ 3 เป็นการตีความสร้างทำนองล้วน ๆ ไม่ได้ยืมเอาเพลงใดเป็นเพลงพื้น นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างกันในประเด็นสำนวนและสำเนียงเพลง โดยช่วงที่ 1 กับช่วงที่ 2 มีลักษณะทำนองที่สื่อถึงความเป็นใต้แบบทั่วไปในขณะที่ช่วงที่ 3 มีการนำเสนอทำนองที่เป็นสำเนียงแขก 2) ทำนองหลัก ช่วงที่ 1 เป็นกลุ่มเสียงฟา ซอล ลา โด เร ช่วงที่ 2 เป็นกลุ่มเสียงซอล ลา ที เร มี และช่วงที่ 3 เป็นกลุ่มเสียงฟา ซอล ลา โด เร ซึ่งในแต่ละช่วงทำนองมักมีการเปลี่ยนกลุ่มเสียงอยู่บ่อยครั้งเพื่อสร้างมิติทางเสียงให้น่าฟังมากยิ่งขึ้น 3) การดำเนินทำนอง ช่วงที่ 1 พากย์หนัง ใช้เทคนิคการบรรเลงลูกเท่า ลูกขัด และลูกเลื่อมจังหวะ ตามลำดับทำนอง โดยบรรเลงในแนวจังหวะกระชับ ช่วงที่ 2 โนรา ใช้เทคนิควิธีการบรรเลงแบบลูกล่อเป็นส่วนใหญ่โดยบรรเลงในแนวจังหวะรุกเร้าอารมณ์เพื่อให้เกิดความครื้นเครง และช่วงที่ 3 ใช้เทคนิคการบรรเลงลูกเลื่อม ลูกขัดเป็นส่วนใหญ่ และ 4) หน้าทับ ช่วงที่ 1 พากย์หนัง ใช้หน้าทับสองไม้ 3 ชั้นในจังหวะที่ 1 ใช้หน้าทับลูกหมัดในจังหวะที่ 2 กับจังหวะที่ 3 ใช้หน้าทับสองไม้ 3 ชั้นในจังหวะที่ 4 และใช้หน้าทับโหมโรง (พื้นบ้านภาคใต้) ในจังหวะที่ 5 ในช่วงที่ 2 โนรา ใช้หน้าทับสอสร้อยในจังหวะที่ 1 - 2 หน้าทับท่าบอในจังหวะที่ 3 - 5 และหน้าทับสายในจังหวะที่ 6 และช่วงที่ 3 ลายถม หน้าทับสองไม้ 3 ชั้นในจังหวะที่ 1 - 3 ใช้หน้าทับแขกในจังหวะที่ 4 - 9 ใช้หน้าทับลูกหมัดในจังหวะที่ 10 ใช้หน้าทับสายในจังหวะที่ 11 - 12 และจบด้วยหน้าทับสองไม้ 3 ชั้นในจังหวะที่ 13

3. วงดนตรี เครื่องดนตรีและบทบาทการบรรเลง ผู้วิจัยนำเครื่องดนตรีไทย 2 กลุ่มมาประสมวงกันเรียกว่า “วงปี่พาทย์เครื่องใต้” ประกอบด้วย ดนตรีไทยกลุ่มปี่พาทย์ และดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ (วงเครื่องห้าโนรา) ด้วยแนวคิดที่ว่าดนตรีเป็นศิลปะที่สะท้อนอัตลักษณ์และจิตวิญญาณของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น ทั้งดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ต่างก็มีเอกลักษณ์และความงามในแบบฉบับของตน ดนตรีไทยมีความงามในเชิงประณีตและซับซ้อนของทำนอง ในขณะที่ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้โดดเด่นด้วยพลังและความสนุกสนานที่สะท้อนชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีและตอบสนองแนวคิดของผู้วิจัย ดังนี้ 1) เครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องนำ ได้แก่ ปี่ได้ ระนาดเอก 2) เครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องตาม ได้แก่ ฆ้องวงใหญ่ ระนาดทุ้ม และ 3) เครื่องดนตรีกลุ่มจังหวะ ได้แก่ กลองแขก ทับ กลองตุ๊ก ฉิ่ง ฉาบเล็ก

การประมวลผลภาพสะท้อนที่มีต่อเพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช ใช้การตีความลักษณะโดดเด่นที่แสดงความเป็น “ตัวตน” ได้สอดคล้องกับความเป็นจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนครแห่งธรรมะ นครแห่งธรรมชาติ และนครแห่งศิลปวัฒนธรรม ต่างก็เป็นลักษณะที่โดดเด่นอันบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำนองมีความสมัยใหม่ซึ่งแต่ละส่วนไม่ยาวมากนักและมีการวางลำดับทางสุนทรียะให้เพลง

เริ่มต้นจากทำนองเรียบง่ายไปสู่ลีลาที่โลดโผน โดยมีการสอดแทรกดนตรีพื้นบ้านเข้ามาเป็นระยะ ทำให้มีลีลาที่แปลกใหม่สามารถติดตามฟังได้ตั้งแต่ต้นจนจบ เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราชสามารถใช้เป็นเพลงประชาสัมพันธ์จังหวัดนครศรีธรรมราชในโอกาสและบริบทที่เหมาะสมทั้งในลักษณะของการเป็นเพลงพื้นหลังประกอบภาพเพื่อสื่ออารมณ์ หรือการนำไปใช้บรรเลงเนื่องในงานด้านศิลปวัฒนธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราชจากอัตลักษณ์นครสามธรรม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สารัตถะเมืองนครศรีธรรมราช การประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช และการประมวลผลภาพสะท้อนที่มีต่อเพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช มีรายละเอียด ดังนี้

สารัตถะเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน เป็นเมืองศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในภาคใต้ของประเทศไทย รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ล้วนเป็นปัจจัยหล่อหลอมให้ชาวนครศรีธรรมราชถือปฏิบัติในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างหลากหลาย โดยเมืองนครศรีธรรมราชได้รับขนานนามว่า “นครสามธรรม” ได้แก่ 1) นครแห่งธรรมะ 2) นครแห่งธรรมชาติ และ 3) นครแห่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งนี้ได้นำมาซึ่งความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญา เกิดความหวงแหนในมรดกนี้และเกิดแรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างภาพลักษณ์รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรมเมืองนครให้มีบทเพลงที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น นครศรีธรรมราชเคยเป็นเมืองต้นแบบในหลายด้าน และยังคงรักษาบทบาทนั้นไว้จนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่กำลังดำเนินแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2566 - 2570 ครอบคลุมด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การปกครอง และวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็น “เมืองน่าอยู่” ซึ่งหัวใจสำคัญของการพัฒนา คือ “การมีส่วนร่วม” ของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชน งานวิจัยชิ้นนี้จึงถือเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สามารถต่อยอดเป็นต้นแบบในอนาคตเพื่อส่งเสริมให้นครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่น่าอยู่ในทุกมิติ ซึ่งเมืองนครหรือนครศรีธรรมราช เป็นเมืองเก่าแก่โบราณที่สุดเมืองหนึ่งทางภาคใต้ของประเทศไทย มีความสำคัญมาตั้งแต่ก่อนสมัยศรีวิชัย มีโบราณสถานและโบราณวัตถุหลายอย่างโดยเฉพาะพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนครในปัจจุบัน กล่าวได้ว่า เมื่อจะกล่าวถึงเมืองนครมักจะคิดถึงพระบรมธาตุเจดีย์ควบคู่กันไปด้วยเสมอ (จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2523)

การประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช ได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ แนวคิดการประพันธ์ โครงสร้างทำนองและวิธีการประพันธ์ และวงดนตรีเครื่องดนตรีและบทบาทการบรรเลง มีรายละเอียด ดังนี้ 1) แนวคิดการประพันธ์ มี 3 ด้าน ดังนี้ 1.1) ด้านธรรมะ ประกอบด้วย เกริ่น พระบรมธาตุเจดีย์ แห่ผ้าขึ้นธาตุ ขนหลังไหล และรวมใจชาวนคร 1.2) ด้านธรรมชาติ ประกอบด้วย ธารเขาหลวง กรุงชิง ฝนแสนห่า และ 1.3) ด้านศิลปวัฒนธรรม ใช้แนวคิด การตีความ และการสร้างทำนอง เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช อภิปรายได้ว่าแนวคิดด้านการประพันธ์เพลง ผู้วิจัยพัฒนาแนวคิดการประพันธ์เพลงจากการเข้าใจรากฐานของดนตรีไทยในเรื่องลักษณะของสำเนียง โครงสร้างเพลง ความสำคัญของจังหวะ และทำนอง ระบบเสียงกลุ่ม 5 เสียง ซึ่งสอดคล้องกับสมนึก แสงอรุณ มีการศึกษาสาระการประพันธ์เพลงไทยของพันโทเสนาะ หลวงสุนทร โดยใช้ระบบวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีตีความแบบอุปนัย (สมนึก แสงอรุณ, 2562) โดยศึกษาผลงานเพลงไทยเดิมและวิธีการประพันธ์ของบรมครูดนตรีไทย เช่น การแต่งเพลงแบบมีเพลงพื้น การแต่งขยาย การแต่งอิสระ รวมถึงการสอดแทรกเอกลักษณ์ท้องถิ่นและการปรับแต่งให้เหมาะสมกับบริบทของเพลง นอกจากนี้ ผู้วิจัยศึกษาและนำเทคนิคการผสมผสานดนตรีต่างวัฒนธรรมมาใช้เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว

เช่น การดัดแปลงเสียงเครื่องดนตรีไทยเข้ากับเครื่องดนตรีพื้นบ้าน หรือการให้เครื่องดนตรีพื้นบ้านบรรเลงในสำนวนดนตรีไทย ในการประพันธ์เพลงไทยผู้วิจัยคำนึงถึงความงดงามและความหมายดั้งเดิมอยู่เสมอ แต่ขณะเดียวกันก็มีการปรับเปลี่ยนมิติใหม่ ๆ เพื่อให้ดนตรีไทยยังคงเข้าถึงผู้คนในปัจจุบันและเพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว สอดคล้องกับ อรอนงค์ อิงค์ขำนิ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การตีความและการสื่อความหมายในบทเพลงไทย เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการตีความในบทเพลงไทยและวิเคราะห์วิธีสื่อของหมายของบทเพลงไทย (อรอนงค์ อิงค์ขำนิ และคณะ, 2566) ในการประพันธ์ท่อนที่ 1 ของผู้วิจัย ใช้พระบรมธาตุเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ด้านธรรมะ โดยเปรียบเทียบกับงานเพลงโหมโรงพุทธ ชยันตีของ วีระศักดิ์ กลั่นรอด ที่ได้ทำการประพันธ์เพลงโหมโรงพุทธชยันตี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับทำนองหลัก การประพันธ์เพลงพุทธประวัติ หลักธรรมทางพุทธศาสนา และเพื่อสร้างสรรค์ทำนองเพลงโหมโรงพุทธชยันตี โดยใช้เพลงสาธุการเทียน้อย พระเจ้าลอยลาด ดวงพระธาตุ และกราวรำมาเป็นเพลงหลัก ใช้วิธีการยืดขยาย การย่อ การประพันธ์ทำนองใหม่ และการเปลี่ยนทำนอง เป็นเพลงอัตราจังหวะ 3 ชั้น หน้าทับปรบไก่ (วีระศักดิ์ กลั่นรอด, 2561) โดยผู้วิจัยเลือกวิธีการประพันธ์แบบตีความอัตลักษณ์ใหม่ทั้งหมด ทำให้เกิดเอกลักษณ์ด้านทำนอง กลุ่มเสียง และหน้าทับ สำหรับท่อนที่ 2 ใช้หน้าตกรุงชิงเป็นสัญลักษณ์ด้านธรรมชาติ โดยถ่ายทอดการเคลื่อนไหวของน้ำตกผ่านบันไดเสียง “เพียงออบน” และหน้าทับสองไม้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิวรรณ ลิ้มปชัย และชาคม พรประสิทธิ์ ที่ศึกษาทำนองเพลงไทยที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ศึกษาแนวคิดการประพันธ์เพลงของคีตกวีในอดีต โดยเฉพาะการกำหนดทางทั้ง 7 การกำหนดแนวเสียง ลักษณะการดำเนินทำนองเพลง ผลการศึกษาประเด็นหนึ่ง พบว่า เพลงโหมโรงที่เกี่ยวข้องกับน้ำมีจำนวน 1 เพลงคือ เพลงโหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง กำกับจังหวะด้วยหน้าทับสองไม้เช่นเดียวกัน (สุวิวรรณ ลิ้มปชัย และชาคม พรประสิทธิ์, 2565) 2) โครงสร้างทำนองและวิธีการประพันธ์ ได้แบ่งเป็น 3 ท่อน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ท่อน 1 มี 5 ช่วง ว่าด้วย นครแห่งธรรมะ ท่อน 2 ว่าด้วยนครแห่งธรรมชาติ มี 3 ช่วง และท่อน 3 ว่าด้วยนครแห่งศิลปวัฒนธรรม มี 3 ช่วง และมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิธีการประพันธ์ 2) โน้ตทำนองหลัก 3) การดำเนินทำนอง และ 4) หน้าทับ และต่อท้ายด้วยเพลงมาร์ชนครศรีธรรมราช และลงวาท อภิปรายได้ว่า โครงสร้างทำนองเพลงและวิธีการประพันธ์เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราชเป็นการตีความอัตลักษณ์เพื่อสร้างทำนอง เช่น การเทียบเคียงลักษณะโค้งมนของปล้องไฉน หรือรูปทรงเรียวแหลมของเจดีย์ ตีความเป็นลักษณะทำนองไต่เสียงเรียงสูงขึ้นซึ่งวิธีการนี้นับเป็นหนึ่งในการแต่งเพลงแบบอิสระซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภาคย์ อุดมชัยวัฒน์ ที่ได้ศึกษาแนวคิดในการประพันธ์เพลงไทยของครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) กล่าวว่าหลักการประพันธ์เพลงไทยแบบอิสระนั้นคือการประพันธ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือไม่ได้อ้างอิงจากเพลงที่มีอยู่แล้ว (เสาวภาคย์ อุดมชัยวัฒน์, 2561) และ 3) วงดนตรี เครื่องดนตรีและบทบาทการบรรเลง ได้นำเครื่องดนตรีไทย 2 กลุ่มมาประสมวงกันเรียกว่า “วงปี่พาทย์เครื่องใต้” ระหว่างเครื่องดนตรีกลุ่มปี่พาทย์กับเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้กลุ่มเครื่องห้าโนรา ประกอบด้วย ปี่ได้ ระนาดเอก ช้องวงใหญ่ ระนาดทุ้ม กลองแขก ทับ กลองตุ้ม ฉิ่ง และฉาบเล็ก แบ่งหน้าที่ชัดเจนระหว่างเครื่องนำ เครื่องตาม และเครื่องจังหวะ มีการปรับใช้ปีได้แทนปีโน และระนาดเอกใช้ไม้ฉวม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น แม้รูปแบบวงนี้ไม่ปรากฏในหลักวิชาดนตรีไทยทั่วไป แต่ช่วยให้ผู้ฟังโดยเฉพาะในท้องถิ่นเข้าถึงอารมณ์และอัตลักษณ์ของเพลงได้ง่าย

การประมวลผลภาพสะท้อนที่มีต่อเพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราช ใช้การตีความลักษณะโดดเด่นที่แสดงความเป็น “ตัวตน” ได้สอดคล้องกับความเป็นจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนครแห่งธรรมะ นครแห่งธรรมชาติ และนครแห่งศิลปวัฒนธรรม ต่างก็เป็นลักษณะที่โดดเด่นอันบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำนองมีความสมัยใหม่ซึ่งแต่ละส่วนไม่ยาวมากนักและมีการวางลำดับทางสุนทรียะให้เพลงเริ่มต้นจากทำนองเรียบง่ายไปสู่ลีลาที่โลดโผน โดยมีการสอดแทรกดนตรีพื้นบ้านเข้ามาเป็นระยะ ทำให้มีลีลาที่แปลกใหม่สามารถติดตามฟังได้ตั้งแต่ต้นจนจบ เพลงโหมโรงนครศรีธรรมราชสามารถใช้เป็นเพลงประชาสัมพันธ์

จังหวัดนครศรีธรรมราชในโอกาสและบริบทที่เหมาะสมทั้งในลักษณะของการเป็นเพลงพื้นหลังประกอบภาพเพื่อสื่ออารมณ์ หรือการนำไปใช้บรรเลงเนื่องในงานด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์นครสามธรรมได้อย่างชัดเจน เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจิตวิญญาณของนครศรีธรรมราชผ่านบทเพลงนี้ได้อย่างสมบูรณ์

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การประพันธ์เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราชจากอัตลักษณ์นครสามธรรม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) สารัตถะเมืองนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรม มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน เป็นเมืองศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในภาคใต้ของประเทศไทย รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ จึงได้รับขนานนามว่า “นครสามธรรม” ได้แก่ นครแห่งธรรมะ นครแห่งธรรมชาติ และนครแห่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งทำให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญา และเกิดแรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างภาพลักษณ์ และเป็นแบบอย่างที่ดี ที่จะช่วยส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรมเมืองนคร 2) การประพันธ์เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช ได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 2.1) แนวคิดการประพันธ์ มี 3 ด้าน ดังนี้ 2.1.1) ด้านธรรมะ ประกอบด้วย เกริ่น พระบรมธาตุเจดีย์ แผ่นผ้าขึ้นธาตุ ขนหลังไหลและรวมใจชาวนคร 2.1.2) ด้านธรรมชาติ ประกอบด้วย ธารเขาหลวง กรุงชิง ผืนแสนห้า และ 2.1.3) ด้านศิลปวัฒนธรรม ใช้แนวคิดการตีความ และการสร้างทำนอง เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช 2.2) โครงสร้างทำนองและวิธีการประพันธ์ ได้แบ่งเป็น 3 ท่อน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ท่อน 1 มี 5 ช่วง ว่าด้วย นครแห่งธรรมะ ท่อน 2 ว่าด้วยนครแห่งธรรมชาติ มี 3 ช่วง และท่อน 3 ว่าด้วยนครแห่งศิลปวัฒนธรรม มี 3 ช่วง และมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ วิธีการประพันธ์ โน้ตทำนองหลัก การดำเนินทำนอง และหน้าทับต่อท้ายด้วยเพลงมาร์ชนครศรีธรรมราช และลงวา และ 2.3) การประมวลผลภาพสะท้อนที่มีต่อเพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราช ใช้การตีความลักษณะโดดเด่นที่แสดงความเป็น “ตัวตน” ได้สอดคล้องกับความเป็นจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนครแห่งธรรมะ นครแห่งธรรมชาติ และนครแห่งศิลปวัฒนธรรม ต่างก็เป็นลักษณะที่โดดเด่นอันบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำนองมีความสมัยใหม่ซึ่งแต่ละส่วนไม่ยาวมากนักและมีการวางลำดับทางสุนทรียะให้เพลงเริ่มต้นจากทำนองเรียบง่ายไปสู่ลีลาที่โลดโผน โดยมีการสอดแทรกดนตรีพื้นบ้านเข้ามาเป็นระยะ ทำให้มีลีลาที่แปลกใหม่สามารถติดตามฟังได้ตั้งแต่ต้นจนจบ เพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราชสามารถใช้เป็นเพลงประชาสัมพันธ์จังหวัดนครศรีธรรมราชในโอกาสและบริบทที่เหมาะสมทั้งในลักษณะของการเป็นเพลงพื้นหลังประกอบภาพเพื่อสื่ออารมณ์ หรือการนำไปใช้บรรเลงเนื่องในงานด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์นครสามธรรมได้อย่างชัดเจน เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจิตวิญญาณของนครศรีธรรมราชผ่านบทเพลงนี้ได้อย่างสมบูรณ์ จึงเสนอแนะว่า ควรขยายผลต่อไปในระดับภูมิภาค ใช้บรรเลงในวาระดนตรีไทยอุดมศึกษา หรือมหกรรมดนตรีสี่ภาค หน่วยงานในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น วงดนตรีของสถานศึกษา หรือสำนักงานวัฒนธรรม สามารถนำเพลงใหม่โรจนนครศรีธรรมราชไปใช้ในงานด้านศิลปวัฒนธรรม หรือพิธีการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์จังหวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นแรงผลักดันให้เยาวชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎี โพนบุญกุล. (2554). วิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงประเภทโหมโรงครุมนตรี ตราโมท. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2523). เดือนสิบ 23. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ถนอม พูลวงศ์. (2550). ประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ปราชญา สายสุข. (2565). การสร้างสรรค์ผลงานการประพันธ์เพลงโหมโรงพริบพรี. วารสารอินทนิทกษณ, 17(2), 107-117.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2540). สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ - ดุริยางค์. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- วีระศักดิ์ กลั่นรอด. (2561). เพลงโหมโรงพุทธชยันตี. วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ, 1(2), 113-126.
- สมนึก แสงอรุณ. (2562). สารการประพันธ์เพลงไทยตามแนวทางของพันโทเสนาะ หลวงสุนทร (ศิลปินแห่งชาติ). วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 14(2), 1-12.
- สุวิวรรณ์ ลิ้มปชัย และข้าคม พรประสิทธิ์. (2565). ลักษณะการดำเนินทำนองเพลงไทยที่เกี่ยวกับน้ำ. วารสารดนตรีบ้านสมเด็จเจ้า, 4(2), 31-48.
- เสาวภาคย์ อุดมชัยวัฒน์. (2561). แนวคิดในการประพันธ์เพลงไทยของครูสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ). วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 20(2), 52-66.
- อรอนงค์ อิงค์ขำนิ และคณะ. (2566). การตีความและการสื่อความหมายในบทเพลงไทย. วารสาร Roi Kaensarn Academi, 8(11), 363-380.